

DOI <https://doi.org/10.32782/hst-2023-15-92-20>

**РЕЦЕНЗІЯ**  
**на навчально-практичний посібник**  
**«Диверсифікація європейського сільського туризму**  
**через збалансованість та креативність»<sup>1</sup>**

**РОМАН, ОЛЕКСЕНКО<sup>2</sup>**

Навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» за ред. д.е.н., проф. А.В. Череп, к.е.н., доц. Н.С. Венгерської представлено як «захоплюючу подорож до непізнаних горизонтів», який написано творчо, креативно, професійно, вражає стиль та техніки написання посібника. Навчально-практичний посібник призначений для ознайомлення здобувачів першого та другого рівнів вищої освіти соціально-гуманітарних галузей знань з європейськими практиками диверсифікації сільського туризму на принципах сталості та креативності, формування бізнес-моделей відповідно до європейських принципів встановлення гармонійного балансу між екологічними, економічними, соціокультурними аспектами. Посібник включає теоретичні матеріали, практичні завдання, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, термінологічний словник, список використаної та рекомендованої літератури. Не можна не згадати про концепцію глибокої філософії, що пронизує навчально-практичний посібник, привертає увагу його проблематика, пов'язана з філософією туризму – соціумом, людиною, яка з'єднує людину з культурами сільського туризму, місцями, що розкривають гармонію світу. Вражає те, що навчально-практичний посібник включає багато практичних креативних вправ, які розширюють концептуальні підходи до диверсифікації європейського сільського туризму через збалансованість та креативність. Навчально-практичний посібник розроблений у межах проекту Європейського Союзу за програмою Еразмус+, напрям Жана Моне, 620720-EPP-1-2020-1-UA-EPPJMO-MODULE

«Диверсифікація сільського туризму через збалансованість та креативність: поширення європейського досвіду в Україні» (Erasmus+ JMM DIRUT), що у 2020–2023 рр. виконується в Запорізькому національному університеті (м. Запоріжжя, Україна).

Навчально-практичний посібник містить значну кількість європейських кейсів диверсифікації сільського туризму й практичних рекомендацій щодо формування бізнес-моделей CANVAS у галузі сільського туризму, створення кластерів та мереж сільського туризму на основі співпраці бізнесу, громад, наукових установ, представників місцевої й державної влади.

Автори навчально-практичного посібника узагальнили та систематизували теоретичні й практичні здобутки у галузі диверсифікації європейського сільського туризму. Посібник складається з трьох розділів: диверсифікація сільського туризму в Європі; сільський туризм, біорізноманіття та сталий розвиток у Європі; креативні туристичні технології для сталого розвитку: європейський досвід. Структура посібника створює умови для логічного засвоєння змісту та отримання практичних навичок. У посібнику розкрито особливості сільського туризму як фактору сприяння регіональному розвитку в Європі (Л.В. Безкоровайна); описано регулювання сільського туризму в ЄС (Л.В. Безкоровайна, С.В. Омелянчик); висвітлено стратегії диверсифікації сільського туризму (Н.С. Венгерська, А.О. Осаул); систематизовано концепцію креативності та збалансованості як головної тенденції сільського туризму (Н.С. Венгерська, В.Г. Воронкова); проаналізовано зв'язок туризму з біорізноманіттям, виклики та дії в ЄС (О.А. Бойка, С.В. Омелянчик); висвітлено основи сталого туризму в європейських заповідних територіях та особливості функціонування мереж сталого туризму (О.А. Бойка, О.Г. Череп); розкрито практичні аспекти креативного сільського туризму, взаємодоповнюваність та синергетичні зв'язки агропродовольчого сектору, туризму та креативних індустрій

<sup>1</sup> «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність»: навчально-практичний посібник / за ред. А.В. Череп, Н.С. Венгерської. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 272 с. (Затверджено вченою радою ЗНУ, протокол № 13 від 28.06.2022).

**Corresponding author:**

<sup>1</sup> Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (Запоріжжя, Україна)  
 E-mail: roman.xdsl@ukr.net  
 ODCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-2171-514X>

(Н.С. Венгерська, А.В. Череп), описано тенденції розвитку креативних технологій розумного туризму (В.Г. Воронкова); охарактеризовано інновації, креативність та політику ЄС щодо розвитку сільських територій (А.В. Череп); наведено особливості мережевої форми комплексної взаємодії суб'єктів ринку сільського туризму (А.О. Осаул).

*Розділ 1. Диверсифікація сільського туризму в Європі*

1.1 Сільський туризм як фактор сприяння регіональному розвитку в Європі (Л.В. Безкоровайна)

1.2 Регулювання сільського туризму в ЄС (Л.В. Безкоровайна, С.В. Омелянчик)

1.3 Стратегії диверсифікації сільського туризму (Н.С. Венгерська, А.О. Осаул)

1.4 Концепція креативності та збалансованості – головна тенденція сільського туризму (В.Г. Воронкова, Н.С. Венгерська)

*Розділ 2. Сільський туризм, біорізноманіття та сталий розвиток у Європі*

2.1 Зв'язок туризму з біорізноманіттям: вплив, залежність і переваги (О.А. Бойка, С.В. Омелянчик)

2.2 Біорізноманіття та туризм у Європі: виклики та дії (О.А. Бойка, С.В. Омелянчик)

2.3 Сталий туризм в європейських заповідних територіях (О.А. Бойка, О.Г. Череп)

2.4 Мережі сталого туризму (О.Г. Череп, О.А. Бойка)

*Розділ 3. Креативні туристичні технології для сталого розвитку: європейський досвід*

3.1 Креативний сільський туризм: взаємоповнюваність та синергетичні зв'язки агропродовольчого сектору, туризму та креативних індустрій (Н.С. Венгерська, А.В. Череп)

3.2 Тенденції розвитку креативних технологій розумного туризму (В.Г. Воронкова)

3.3 Інновації, креативність та політика ЄС щодо розвитку сільських територій (А.В. Череп)

3.4 Мережева форма комплексної взаємодії суб'єктів ринку сільського туризму (А.О. Осаул)

Термінологічний словник

Список використаної та рекомендованої літератури

Додатки

Навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» включає аналіз переваг та недоліків сільського туризму, опис особливостей, сильних сторін та можливих покращень. Позитивним є застосування різних

методів, методик, технік, інструментів, прийомів, що дають поглиблене уявлення про сільський туризм як зближення культур, що слугують вікнами та мостами у нові світи захоплюючих подорожей, які розширюють горизонти, знання та збагачують життя туриста. Туризм представлено як синтез людини, культури, господарства певного регіону та відношення до природи слугує ефективним чинником формування «другої культури», занурення людини в інший спосіб життя та іншомовне середовище.

Навчально-практичний посібник є надзвичайно креативним, так як культивує творчість та креативні технології, які є ключами, що відкривають двері до розширення багатьох можливостей людини.

Авторський колектив навчально-практичного посібника використав творчі аналітичні підходи для створення оригінального, вразливого та інформативного огляду твору, який у систематизованій формі включає складні проблеми сучасного розвитку сільського туризму. Показано, що сільський туризм – це найвеличніша зі змінних галузей економіки та безмежний океан можливостей для самореалізації особистості. Авторами представлено туризм як такий, що може виступати як важливий фактор відновлення економіки та вихід з кризи завдяки досягненню конкурентоспроможності. Підтримка та просування туризму можуть стимулювати місцеву економіку, допомогти підприємствам і працівникам туристичної галузі, збільшити попит на місцеві товари і послуги.

Авторами навчально-практичного посібника проаналізовано, що залучення туристів до менш відомих або менш відвідуваних сільських регіонів може стимулювати їх економіку, створюючи нові робочі місця та збільшуючи потік інвестицій. Сільський туризм може бути збагачений за допомогою креативних технологій, що допоможуть залучити більше відвідувачів та покращити досвід (віртуальна реальність, мобільні додатки, соціальні медіа та впливові особистості, використання дронів для фотографій), зможуть стимулювати інтерес до відвідування сільських регіонів та залучення туристів.

Навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» просякнутий цілісною концепцією, над якою творчо працювали автори, вивчаючи світовий досвід, формуючи європейську парадигму креативного сільського

туризму. Структура навчально-практичного посібника допомагає читачам зробити виражений вибір та спланувати маршрут своєї майбутньої подорожі, тому що автори переконливо показали, що туризм – це не тільки, коли досліджуєш нові місця, але й дістаєшся до глибини свого внутрішнього «я». Подорожі – це один із найцінніших подарунків, які людина може дати собі, тому що вони заповнюють життя пригодами, пам'яттю та знайомствами, новим сенсом існування.

Концепція диверсифікації європейського сільського туризму через збалансованість та креативність доводить, що сільський туризм – це не тільки переїзди, але й спосіб життя, у якому людина бачить світ і знаходить себе. Це магічне поєднання побаченого, відчутого та пережитого, що дарує людині незабутні моменти, які залишаються з нею назавжди.

Автори навчально-практичного посібника намагалися допомогти студентам бути креативними, творчими, вирішувати складні проблеми та маніфестувати любов до туризму, свободи та незалежності. Вони вміло перенесли читачів у незвідані куточки планети, де відкриваються не тільки неймовірні красоти та величезний потенціал для пригод, але й стимули до розвитку індивідуальності та самореалізації, поглибленого пізнання про світ, який оточує нас. Сільський туризм живить наші душі та відновлює наше бачення світу.

На протязі всього твору автори втілюють безмежну любов до природи та навколишнього середовища, розповідають про захоплюючі природні краєвиди, що зачаровують своєю красою та величчю, закликають читачів поважати та берегти довкілля, підтримувати екологічну свідомість та відповідальність під час подорожей.

Навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» містить практичні рекомендації для тих, хто хоче поглибити свої знання про туризм, надають корисні поради щодо забезпечення безпеки під час подорожей. Навчально-практичний посібник демонструє мистецтво, щоб втілити мрії людини у реальність, показано, що туризм – це полотно, на якому людина малює свої пригоди. Туризм – це ключ, що відчиняє двері до нескінченних можливостей, що дають людині можливість відкривати двері у новий світ, коли кожен крок набуває сенсу, а кожне місце стає частиною твоєї історії. Прочитавши посібник, хочеться взяти рюкзак та вирушити у світ, досліджуючи незаймані місця та зустрічаючи нових людей, роздуми про туризм спонукають до мрій та натхнення, відчиняють двері до безмежних можливостей, які пропонує туризм.

Навчально-практичний посібник за ред. А.В. Череп, Н.С. Венгерської доводить, що туризм – це не лише простір для постійного здивування і відкриття нового, переміщення у часі, де людина насолоджується сучасністю, це зустріч зі свободою, де людина знаходить себе у безмежності простору та можливостей.

Зміст НПП нашоухує до багатьох філософських роздумів, з якими хочеться поділитися зі студентами, яких викладачі запрошують до магічного світу ідилічного сільського туризму, де сповільнюється час, цвіте творчість на кожному кроці сільської місцевості. Автори пропонують уявити себе на зелених садибах, які виглядають як картини, інспіровані художниками, доторкнутися до природи, перетворитися на справжніх митців та скуштувати насолоду від творення своїх власних шедеврів. Саме креативний сільський туризм на основі вивчення європейського досвіду – це дивовижна можливість зануритися у вир творчості та відкрити нові горизонти у малюванні, ремеслах, кулінарії та багато іншому, щоб пережити пригоди, які запам'ятаються на все життя, відчувати себе часткою сільської природи та суб'єктом креативних індустрій.

Саме концепція навчально-практичного посібника «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» запрошує до простору креативу та натхнення, перетворюється на справжню подорож у світ фантазій та нескінченних можливостей, відкриває двері до унікальних сільських майстерень, де мистецтво і ремесла як креативні індустрії оживають в неповторних творіннях.

Автори навчально-практичного посібника пропонують зануритися у розвиток творчості через різноманітні майстер-класи, де людина зможе виплавити свої власні скляні шедеври, виробляти кераміку з власних рук або навчитися мистецтву вишивки традиційними методами. Національна кулінарія також не залишить людину байдужими. Сільський креативний туризм пропонує погрузитися у світ смаків та ароматів, де кожен зможе навчитися приготуванню страв зі свіжих органічних продуктів, зібраних безпосередньо з сільських господарств. Перебуваючи у сільській місцевості, Ви не тільки насолоджуватиметеся смачними стравами, але й відкриєте для себе

секрети автентичної кухні та традиційних рецептів, які передавалися з покоління в покоління.

Таким чином, навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» за ред. д.е.н., проф. А.В. Череп, к.е.н., доц. Н.С. Венгерської пропонує вирушити на мальовничі прогулянки сільською місцевістю, де кожен куточок переповнений натхненням. Фотографи, художники та письменники знайдуть безмежне джерело ідей та образів, які можна перенести на полотно. Ранкова роса на квітучих полях, плавні рухи сільських жителів та місцеві культурні фестивалі – все це надихає до створення чогось оригінального та відкриває нові горизонти для вашого творчого потенціалу.

Рекомендую вам сміливо відкривати свої душі назустріч креативу, переступити поріг сільського туризму і відчутти, як творчість буде розпускатися через мистецтво, рукоділля, танець, музику чи будь-яку іншу форму самовираження. Сільські пейзажі, зі своєю природною красою та спокоєм, стануть вашими вірними музами, коли людина відчує ритм природи, доторкнеться до землі своїми руками, знайде натхнення у навколишніх елементах – в деревах, водоймах, горах і навіть в самих людях, що населяють сільські садиби. Рекомендуємо розширити свої горизонти, вступивши у взаємодію з місцевими жителями, які зберігають унікальні традиції та ремесла. Вони поділяться з вами своїми знаннями та навичками, навчать новим технікам і методам, допоможуть вам зрозуміти глибину своєї творчості. Розвиток туризму дає можливість сільським муніципалітетам створювати нові робочі місця та підвищувати свою економічну активність.

Доведено, що цифрові технології розвивають нову модель цифрового суспільства, тому освіта повинна готувати нові кадри, які б могли створити успішний цифровий бізнес на цифрових платфор-

мах. В умовах цифрової економіки креативність сприяє розвитку галузей туристичного бізнесу, в яких використовуються креативний компонент, інформаційні технології та нові індустрії.

Навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» рекомендує не боятися експериментувати і розширювати межі своїх можливостей, відкриватися для нових ідей, викликів та можливостей. Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність демонструє концепцію креативного сільського туризму, яка дає можливість побачити світ по-новому, змінити своє бачення мистецтва і стати частиною невичерпного джерела натхнення, яке оживає в селах та місцевостях, де природа та творчість зливаються в одне. Вважаю навчально-практичний посібник «Диверсифікація європейського сільського туризму через збалансованість та креативність» за ред. д.е.н., проф. А.В. Череп, к.е.н., доц. Н.С. Венгерської як такий, що буде цікавим для студентів, написаний творчо і креативно, так як автори проекту вклади в нього свою душу, а туризм загравав новими красками, новими підходами, новим європейським досвідом, який буде корисним для України. Посібник буде корисним як для здобувачів спеціальностей «Економіка», «Готельно-ресторанна справа», «Туризм», так і для інших фахівців в галузі управління та соціально-поведінкових наук, викладачів та науковців вищої освіти, підприємств сільського, екологічного, відповідального та креативного туризму, бізнес-інкубаторів, туристичних кластерів, мереж та платформ, представників громадськості, місцевої та держаної влади, що в результаті сприятиме поширенню європейських практик диверсифікації сільського туризму в Україні та їх імплементації з урахуванням національної специфіки.

**ROMAN, OLEKSENKO** – Doctor of Philosophical Sciences,  
Full Professor, Professor at the Department of Management and Public Administration,  
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (Zaporizhzhia, Ukraine)  
Таврійський державний агротехнологічний університет  
імені Дмитра Моторного (Запоріжжя, Україна)  
E-mail: roman.xdsl@ukr.net  
ODCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-2171-514X>